

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО

и АДМИНИСТРАЦИЈА

ИЛАЗЕ СК

У ШТАМПАРИЈИ

„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Излазе сваки дан

РАТ И СКУПОЋА

Скупоћа животних намирница је међународна појава. Она је и до светског рата веома тешко погађала широке народне масе; али сада када на све стране памти светски појар, она је узела толике размере и постала тако несносна и опасна за народне масе да је, у питању опстанак нашег најважнијег фактора у привреди. У свима земљама сада се ово питање у велико претреса; у ратујућим државама предузимају се разноврсне мере за сузбијање скупоће; при универзитетима, општинама и другим јавним установама одавно су се већ образовали многобројне комисије за проучавање овог тешког питања.

Али ипак ова скупоћа никаде се не осећа тако оштро као код нас у Србији. Ми смо небројено пута писали о томе, како се ова скупоћа може објаснити садашњом стадијом економског развитка у којој се налази Србија. Прво и прво, свуда где год се констатује убрзани преображај натуране привреде у новчану, опажа се очигледно поскупљивање животних намирница. Друго, Србија се све више и више увлачи у капиталистички вртлог, српска села потпадају све више под власт светске пијаце услед развијеног саобраћаја. С поскупљивањем аграрних производа на светским тржиштима скочу цене тим истим производима и овде, у Србији. А што се тиче фабричких еспапа, ту се пре свега мора констатовати утицај наше заштите, царинске и концепционарске привредне политике. Благодарећи оваквој политици, поскупљавају не само еспапи који се доставе из иностранства већ и они који се производе код нас.

Као непосредни резултат садашњег рата с Аустријом јесте затварање наше северне границе т.ј. пресецање трговачког промета са Аустријом и Немачком. Центар наше трговине пренео се на југ: из Београда у Ниш. Јужна граница је отворена. Преко Солуна Србија мора морским путем да буде у трговачкој вези са Француском, Италијом, Енглеском и Америком. Одмах после објаве рата био је забрањен извоз многим пољопривредним производима, али ипак поред свега тога су све животне намирнице веома много поскупеле.

Наши надлежни фактори врло радо понављају како је за време рата поремећен железнички саобраћај и како услед тога настаје необична скупоћа. Мора се признати

да је једним делом ово истинито. Али с друге стране, мора се рећи да и наша ћифтарија врши колосалне шпекулације у трговачком промету. Гас, шећер, кафа, дрва, брашно и др.: ето то су вам понајважнији артикли на којима наша буржоазија документује свој патриотизам и спроводи своју „социјалну политику“.

Наша народна привреда веома се тешко прилагођава новим условима и приликама. Готово сви наши економисти мисле да наша привредна заосталост представља у суштини велику надмоћност у борби са нашим културним, техничким наоружанијим противником. Ова тачка гледишта веома је примамљива, али њој ипак ништа не смета да буде само један празан софизам, јер он губи из вида да у привредно заосталим земљама обично нема оних активних фактора који би могли искористити ове или оне погодне економске моменте у садашњем рату. Код нас се баш у погледу скупоће најрељефније испољила мизерна дезорганизација наших јавних установа — почевши од општина па завршујући нашим конзулатима и трговачким агенцијама — која је тако карактерна за земље привредно заостале. Наша самоуправна тела: општине, среске и окружне скупштине, наше научне установе, наше трговачке агенције у иностранству, наши многобројни конзулати и т.д. и т.д. до дан данас никакве реалне и практичне мере не предуздимају за сузбијање скупоће. Многи колонијални производи који се увозе овамо из Солуна, као што су на пр. кафа, лимунови, чај и т. д. много су скупљи у Нишу него ли на пр. у Софији или Букурешту, ма да су ове вароши удаљеније од Солуна него ли Ниш.

У свима готово ратујућим земљама одавно су већ организовани одбори за сузбијање скупоће, како централни тако и месни. У ове одборе обично улазе стручњаци, представници свију класа — јавни радници, научењаци и т. д. Општине, среске и окружне скупштине, сва министарства шиљу своје делегате у централни одбор, који проучава питања: колико има животних намирница у земљи; како се може регулисати довоз најбитнијих намирница у поједина потрошачка места;

како ће се сеоски народ снабдити семеном; како ће се реквирирати храна за сиромашна места и тд. Погодине општине, као пређе гросисте, отварају велике магацине и стова-

ришта, купују најважније животне намирнице и продају их по цени коштања становништву. Отварају се у свима местима државне продавнице. Сви ови главни и месни одбори за сузбијање скупоће штампају ради контроле своје месечне извештаје. Сем тога при свима Универзитетима организовали су се научне комисије за проучавање узрока, који изазивају ову страшицу скупоћу. Ове научне организације сматрају садашњи моменат као веома згодан за појефтињавање животних намирница. Даље, сви ови одбори најенергичније настојавају на томе да се радничке наднице не смањују, већ напротив да се повећавају. У једном таком одбору енглески министар Лојд Џорџ изјавио је да онај народ нема будућности, чији се радници задовољавају малим надницама. Али још што је најважније сви ови главни одбори за сузбијање скупоће у споразуму са министарствима у велико ради на организацији целокупне производње у земљи.

Ето у неколико речи шта се и како се ради на сузбијању скупоће у другим земљама. А како је код нас...?

НА БРЗУ РУКУ

Сумњива утеша

Јављајући нам јуче о устуپању Далмације Италији као о свршеном факту, париски извештач додаје, ради утеше, ове речи: „Ствар може појравити једино Русија“.

Знамо већ шта значи ова утеша... То му много личи на лекара који, кад се нађе пред самрћником, шаљуће, ради утеше, ове речи његовој породици: „Није изгубљена сва нада: уздајмо се у Бога“.

Паметна родбина зна већ шта то значи: она одмах иде па кућује воштаницу, нове ципеле и покров...

Јер, Бог је несумњиво добар — само што то речко кад оне да покаже. И Русија је, нема сумње, тако нешто добра — само што још нисмо имали прилике да видимо, па нећемо ни сад видети...

Почињу се будити — само доцкан!

Кукњава буржоаске штампе

Кад смо водили опозицију данашњој политици и кад смо се смејали фразама о слободи и правима малих народа зарад којих, тобож, воде рат велики капиталистички грабљивци и угњетачи — најбуржоаска штампа умalo што није личчвала, и нас су *Новости* и њихова остала шовинистичка браћа називали бестидничима, издајничима, политичким будалама и томе слично.

Дошли су најзад догађаји — које ми нисмо желели — да потврде ко је у праву; дошло је отимање Далмације; и ово шта јутрос пишу *Новости*, један од представника те бесомучне шовинистичке штампе, један лист који је до јуче певао бљутаве оде овом безумноме рату и

још бљутавије оде нашим дубокоумним дипломатама:

„Велико је искушење пред које се стављамо.

Да ли да поверијемо да смо грешили кад смо имали бескрајно поверење у оне, којима смо без резерве поверили своју ствар? Да ли да поверијемо да су принципи, ради којих је вођен овај рат, били само празна фраза, само реч без садржине?

За права малих народа, ради слободе угњетених, за принцип националности вођен је овај рат. Тако нам је свечано поручивано и ми смо, побожне душе, веровали у те јеванђелске речи и ради њих смо подносили жртве без краја, патили без роптања, жртвовали се до самоодрицања.

Је ли могуће да је сад дошао дан да се погазе та свечано дата обећања и да се наше жртве, толико пута гласно признате, награде незаслуженим болом? Је ли могуће дозволити да се рат, који је историја требала да забележи као ослободилачки рат, заврши новим поробљавањем милиона Далматинаца, Хрвата и Словенаца? Чиме су то они заслужили? Да ли тиме што су браћа оне Србије, која месецима лива своју најплеменитију коси напоре и жртве и равних? Чиме смо то заслужили ми? Да ли својом безграницом љубављу према својим пријатељима, којима смо поверили своју судбину и своју будућност?“

* * *

Чиме сте заслужили и шта сте заслужили? питате, о ви шовинистичке будале! Заслужили сте ви да се сваком од вас, заједно са вашим државницима и дипломатама, оценијајте по дводесет и пет батина! Заслужили сте да будете најурени за навек из ове земље чијом сте се судбином тако бездушио и тако блесаво титрали! Заслужили сте да вам се имена покрију вечитим срамом и проклетством! Заслужили сте оно што сте *нама* толико пута подло прашивали: заслужили сте да се назовете убицама и гробарима српскога народа!

Талијански апетити

Намигују и на Малу Азију

Мобилизација у Италији — тако пише јутрошњи *Мир* орган г. Гешова — изгледа да ће бити питање од неколико дана. Све су припреме извршене. Већ су мобилисана два позива.

Има знакова по којима би се могло закључити да Талијани, као год и Грци и ми, рашавају љашање о најуштању своје неутралности поглавију у вези са акцијом према Турској.

Талијани верују да ће питање о Трентину, Трсту и Валони решити повољно и без оружја, доцније, па и ако су прекинути преговори с Аустријом и нагомилавају војске и на једној и на другој граници.

Међутим, ако се стане озбиљно решавати питање о деоби Мале Азије, Италија се не може надати да ће искористити овај положај ако не помогне Тројни Споразум војном силом. За Малу Азију Италија има велике претензије, ма да

нема великих права. И онда се те претензије не могу остварити голом неутралношћу.

Ето због чега Талијани непрестано искрцавају војску на острва Додеканеза, према Малој Азији. Према извештајима из Атине, на тим острвима се налази неколико десетина хиљада талијанских војника.

За пострадале Помоћ Главног Одбора

У времену од 16 марта т. године до данас, Главни Одбор дао је помоћ из своје касе:

1. Пододбору среза јабланичког, да утроши скупљени прилог из овог среза.

2. Пододборима у округу београдском 5000

3. Пододбору у Борском Руднику 100

4. " за град Чачак . . . 250

5. " " Ниш . . . 500

6. " среза тимочког . . . 200

7. Месном пододбору у Лесковцу за бегунце из Шапца 200

8. Пододбору среза косаничког 500

9. " " пољанског 1000

10. " " ражањског 200

11. " " прибојског 500

за босанске бегунце

12. Пододбору рудника у Мајданпеку 500

13. Пододбору града Врање 1000

14. " среза кратовског 1500

15. " подунавског 2000

16. " града Београда 5000

17. Друштву Свете Јелене 3000

18. За пострадале у окр. подринском послато 5000 кгр. сланине.

Како има пододбора у Србији, а нису се до сада обраћали за помоћ Главном Одбору, то им се овим скреће пажња, да се обрате за новчану помоћ за сироте ратничке породице, па ће се Главни Одбор и њима одазвати према својој материјалној могућности.

Против трупног тифуса

Позив на пелковање

Да би се сачували од оболевања трупног тифуса, од кога већ многи болују, нужно је да се свако одрасло лице против истога калеми.

Калемљење није ни најмање опасно, нити задаје какве болове, а врши се бесплатно свакога уторника и суботе од 2—4 часа по подне у Пастеровом Заводу овде у Нишу,

Ниш, 14. априла 1915. год.

За пуковника др. Жобера
шефа француске лекарске мисије
др. Блан

Шта треба а шта не треба

Сличице из Ђуварије

1.

Треба, кад идете улицом, да читате плакате у којима је прописано како ћете се чувати од заразе.

Али не треба да прођете поред болница, јер ће вас смрад удавити. А ако већ туда води пут, онда гледајте бар да га прелетите.

2.

Кад се разболите, треба да се лечите. Јер ако се не лечите можете умрети.

Али не треба да зовете лекаре, а нарочито лекарке, које наплаћују 4 динара визите, а уз то још и фијакер.

3.

Треба да употребљавате лекове, јер то модерна наука наређује.

Али не треба да идете у апотеку. Јер ће вам апотекар узети на име зараде 250 на 100!

Због тога, најбоље је уопште никако се и не разболети у Ђуварији.

Питање о становима Опет злоупотребе

Питање о становима постало је опет пред први мај предмет свакодневне борбе између кираџија и сопственика станови.

То је йишћа решено једном за увек докле год траје мобилно стање. Наредбом Начелства округа нишког од септембра прошле године, не сме ни један сопственик стана свом кираџији отказивати стан нити му кираџију повисити, све докле траје ванредно стање и мобилизација.

Та је наредба штапана три пута у Општинским Новинама, па ипак, и поред свега тога, општински суд у Нишу пријмио је стотине тужби од стране сопственика становица и доноси одлуке у корист сопственика; да се кираџије исељавају. А сопственици становица на основу тога већ подижу кираџију са 70 и 100% од 1. маја.

Ми опомињемо надлежне да одмах понове поменуту наредбу како не би дозволили ове одвратне шпекулације и стварање све веће панике међу грађанима због становица.

ПОД РАТНОМ КОСОМ

Живадин Васиљковић
и
Драгутин Васиљковић

Два брата. Обојица погинули на Церу. Обојица чланови наше партијске организације у Књажевцу. Живадин је био и члан управе, и својим радом много допринео јачању нашега покрета у Књажевцу.

Милан Арапић
и
Јован Арапић

Такође два брата. И они чланови нашеја покрета у Књажевцу. И они пали као жртва овог страшнога покоља.

Илија Јовановић
обућар

Такође из Књажевца. Вредан друг и добар социјалист.

Мелентије Савић
кројачки радник

Умро од тифуса у Малом Пожаревцу 7. фебруара. Добар члан своје организације. И он из Књажевца.

Десимир Јеленић
кројачки радник

Као регрут рађен је тешко у борби око освојења Београда и после 15 дана умро. И он из Књажевца.

Књажевачка организација тешко је појачана овим многоbroјним и страшним губитцима. А заједно са њом и цео наш млади покрет који је овако настрадао због луде политике наших власника.

Слава палим друговима и већан им помен међу пролетаријатом!

ИЗ ДАНА У ДАН

Наше саучешће. Другу Николи Томићу, обућарском раднику, умрла је сестра. Изјављујемо наше саучешће другу Томићу.

Опет батине! Ми смо већ једанпут писали о оном дивљању др. Хрњичеку који немилосрдно батина и болничаре, и војнике, и све који су му под руком. То је једно у Чачку; то сад ради и у Београду, где је премештен за управника болнице.

Има ли кога да већ једанпутстане на пут овом хабадахији?

ФЕЉТОН

Ратни хумор

У једној француској земуници резервисаној за официре, која је меблирана једном земљаном клупицом и двама слупаним столовима, основан је Клуб тројгледића (дивљих људи који су живели по пећинама). Ево неколико правила из њиховог статута:

Чланови клуба могу бити сви официри који желе да се склоне од кишне и непогоде (рачунајући ту и хаубице).

Приступ у клуб забрањен је:

1. Сваком лицу које није члан француске војске.

2. Немачким пројектилима.

Такозване „хазардне игре“ (с куршумима, хаубицама и шрапнелима) строго су забрањене у локалима овог клуба. Оне су допуштене само напољу и нарочито ван парка.

Игра са „дамама“, ма да је прилично безопасна, такође је забрањена.

Допуштено је спавати на диванима, али није допуштено скидати обућу.

Столови су на расположењу свима; али сваки мора донети своју артију за писма и све што треба за писање.

МАЈСКИ БРОЈ

Мајски број Радничких Новина изаћи ће на четири стране, са разноврсном политичком и забавном садржином. Поред тога, биће још и три лепе, оригиналне слике.

Нека нам продавци и организације одмах јаве колико примерака да им пошљемо.

Ко брани лопове и пљачкаше

Каква је бурђоаска штампа

Балкан рекламира „радњу“ Коста Илић и Синови, која је била главни лифтерант румунских опанака.

Мали Журнал брани „радњу“ Луке Милишића, који је сакрио у своју циглану животне намирнице само да их не би продао гладноме светлу до утврђеној такси.

Купујте и читајте „Радничке Новине“

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Огорчене борбе код Ипра

Париз, 14 априла. — Званични коминике од 13 априла 11 часова вече: Северно од Ипра на левом борбеном фронту напредовали смо врло осетно и одбацили непријатеља најевнији му велике губитке. Немци су се поново служили загушљивим гасовима, али су заштитна средства којима смо се послужили и ми и Белгијанци, дала најбоље резултате. Водила се пешачка борба код Фага северно од Холна око једне јаме од експлозије немачке мине. Наше су трупе истерале Немце из те јаме и одржале се у њој и поред два немачка против-напада.

Сузбијени Немци

Париз, 14 априла. — У Горњој Мези су потпуно пропали немачки напади на фронт код Епарха, Сен-Ремија и Колонских ровова. И поред крајње упорних немачких отпора остали смо господари свих положаја у Епархији, чије су падине покривене непријатељевим лешевима.

За нашим прекујчарашњим повлачењем код Колонског рова, које је било само тренутно и при коме нисмо изгубили ниједан топ, извршили смо одмах срећне против-нападе. Немци су нападали најмање са две дивизије.

Борбе на Вогезима

Париз, 14 априла. — У Вогезима је непријатељ, после до крајности јаког бомбардовања, успео да заузме врх Хартманшајдера. Ми смо 10 априла после једног напада заузели положаје од прилике на 100 метара од врха и из тих позиција смо 13 априла, после јуриша, који је трајао седам минута, освојили врх.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Борбе на Карпатима

Петроград, 14 априла. — У Карпатима је непријатељ 12 априла после дуже припреме артиљериском ватром устрицао у јуришу на висове северо-источно од Ороспатаца. У томе јуришу непријатељске су снаге добијле до гвоздених жица, али смо их овде расперали нашем ватром.

Ноћу 13 априла непријатељ је предузимао узалудне нападе у области северо-источно од клаица Ужека.

У правцу Стрија траје и даље упорна борба 13 априла предао нам се један аустријски батаљон.

Управа

1—5

За довршење пруге Ниш—Књажевац потребан је већи број надзорника и надстојника, који су као такви радили и добро познати са послом.

Обратити се Административно-финансском Бироу за довршење пруге Ниш—Књажевац.

2—2

Тражим мајку Смиљку Палић, из Доње Трешњице, округ подрински која ми се никако није јавила нити одговорила на моја писма. Ко би ма што о њој знао молим да ми јави на адресу: Сретену Пајићу, помагачу у II речервну болницу (Инжињерска касарна).

2—2

Пинтерска радња Симе Сироват-Ке из К